

Az állam kívánsága

Az egyetem, az állam és a város. Dr. Szily Kálmán kultuszminiszteri államtitkár hétfőn délelőtt meglátogatta Somogyi polgármestert, aki vel különböző egyetemi kérdésekről folytatott megbeszéléseket. A megbeszélésekről a polgármester érdeklődésünkre a következőket mondotta: – Az államtitkár úr közölte velünk, hogy a kultuszminisztérium számvetésének megállapítása szerint Szeged város még 264.000 pengővel tartozik az államnak az egyetemi építkezésekhez megszavazott városi hozzájárulás utolsó részlete címén. A minisztériumnak az a kívánsága, hogy a város ezt az összeget most fizesse meg. Közöltem az államtitkár úrral, hogy a város kész örömmel kifizeti ezt a 264.000 pengőt, de csak akkor, ha az állam is teljesíti azokat a kötelezettségeket, amelyeknek teljesítéséhez szavazta meg a közgyűlés a hozzájárulást. Az állam tartozik még a szemkórháznak klinikává való átalakításával, a Templom-téri „D”-épület felépítésével.

(DM 1932. szeptember 27.)

A gyakornokok kívánsága

Havi 2000 pengő koldusdíjat kap az egyetem 26 díjtalan gyakornoka, akkor, amikor a fizikai munkás órabére 2000 pengő felül van. A szegedi egyetem matematikai és természettudományi karának 26 díjtalan gyakornoka alárassal beadványt juttattak el dr. Purjesz Béla rektorhoz. „Magnifice Rector! Tisztelettel alulírottak kínosan hosszú töprengés után a következő nehéz elhatározásra jutottunk: Közölni akarjuk és közölni is fogjuk Magnificentiáddal türhetetlen helyzetünket és kérjük mégegyszer hathatós atyai segítségét. (...) Az alulírottak között nő, családos ember is akad, aki havi 2000 pengőből a mindennapi kenyérfalat sem tudja előteremténi. Már többször, mindenféle formában kértük e fájdalmas kérdés megoldását. El sem tudjuk képzelni, hol és kinél akad el az ügy.”

(DM 1945. december 6.)

A hallgatók kívánsága

Mit kívánnak a szegedi gyógyszerész hallgatók? Az orvoshallgatókkal közösen azt kéri, hogy a lehető rövidebb időn belül állítsák vissza az egyetem autonómiáját. (...) Tegyük lehetővé, hogy az egyetem elvégzése után hathónapi gyakorlat elteltevel államvizsga és approbációs vizsga nélkül megkapják a hallgatók a gyógyszerészi oklevelet, ha a gyakorlati idő alatt elfogadhatóan dolgoztak. Emeljék fel a gyógyszerészek fizetését és a gyakorlati időt töltő hallgató is kapjon teljes fizetést. A falusi gyógyszerészeknek fizetésükön felül külön pótdíjat állapítsanak meg. Rendezték a gyógyszerészek nyugdíját.

(DM 1956. október 21.)

– A professzori garnitúra nagy része átkerült Magyarországra, de nem nagyon vonzódtak Szegedhez. Ők Pesten szerettek volna maradni, ami nem volt lehetséges. Végül persze ők is elfogadták az új egyetemet, s többen közülük nagyobb lojalpatriótákká váltak, mint a helyiek.

● **Egy vesztés világháború után egyetemet alapítani, és azt életben is tartani, nem kis feladat volt. Bejött a város számítása?**

– Nyilván az épületek átadása, a finanszírozás, stb. komoly gondot jelentettek, de ezt elfogadhatóan megtudták oldani. Nem történt meg minden ügy, ahogyan eltervezték, néhány ideiglenesnek szánt terv tartós maradt, mégis sok minden létrejött. Részben épületeket, részben bizonyos intézményeket átengedtek, s emellett a város jelentékeny pénzt is áldozott. A professzorok számára például 40 lakást adományoztak; ennek az értékét úgy értjük meg, ha arra gondolunk, hogy Szeged tele van menekülttel, s ez az az idő, amikor József Attila a makói gimnáziumban olyan címmel ír dolgozatot, hogy „A vagonlakók”, mert az erdélyi menekült családoknak évekig kell vagonokban lakniuk. Vagy a város azt is vállalta, hogy évente 24 vagon meghatározott fajtajú búza értékét az egyetemre fordítja, ez a városi bérföldek terméséből származik. Vagyis egyetérték a megállapítással, hogy Klebelsberg Kunó kultuszminiszter és a magyar kormányzat hozzájárult az egyetem fejlesztéséhez, ezt azonban a város nem kapta ingyen, hanem komoly áldozatokat kellett hoznia. A korabeli városvezetés történeti teljesítménye, hogy ezt az áldozatot meghozta.

Panek József

ismert döntést: Szegeden egyetemet alapítanak.

● **Valójában mennyire volt erre a város felkészülve?**

– A készültséget meghatározóan érinti, hogy a kolozsvári egyetem, ha az épületeket, intézményi kiépültséget, könyvtárat, eszközkészletet tekintjük, akkor tulajdonképpen nem került át Szegedre, mert mindaz ott maradt Kolozsváron. A kolozsvári egyetemi könyvtár a kor színvonalán az egyik legjobb magyar könyvtár volt, és az egyetlen abból a szempontból, hogy eleve könyvtárnak építették. Szegeden mindez eleinte hiányzott. Az első időkben például a bölcsészhallgatók Dézsi Lajos és Márki Sándor magánkönyvtárából tanultak...

● **A professzori kar nagyobb része viszont ájtott.**

Hétszer menesztettek egyetemszerző küldöttséget

A város történelmi áldozatot hozott

A korabeli városi vezetés történeti teljesítménye, hogy Szeged városa nem riadt vissza az áldozatoktól sem, amikor 75 esztendeje a Kolozsvárról elűzött egyetem befogadásáról volt szó – véli interjúnkban dr. Lengyel András történész. A művelődéstörténet kutatója szerint ebben a kérdésben a kezdetektől konszenzus uralkodott a szegedi politikai elitben, amely már a dualizmus ideje alatt is többször próbálkozott egyetemalapítási kérelemmel.

– Szegeden a XIX. század harmadik harmada óta folyamatosan létezett egy egyetemalapítási törekvés, ez a szándék szinte az egész dualizmus korán végighúzódik. A mindenkor városi vezetés különböző társadalmi egységekkel ismételt és ismételt megpróbálta az úgynevezett harmadik egyetemet Szegedre telepíteni. Tudni kell, hogy akkoriban létezett a budapesti és a kolozsvári egyetem, de a dualizmus prosperálása, a modern funkciók országos kiépülése lényegében szükségessé tették egy harmadik egyetemet is. Hogy ez az egyetem hol legyen, ekörül részben lobbyszerzők, részben valóságos érdekek ütköztek. Zajlott a versengés a városok között és a politikai gardának is megvolt a maga rokon- vagy ellenszenve a városok felé.

● **Melyek voltak a szegedi érvek a telepítés mellett?**

– Szeged, amelyik a Nagy Árvíz után dinamikusan fejlődött, úgy ítélte meg, speciális helyzetben van, lévén egyszerre magyar centrum és magyarosítási hatással bíró régióközpont is. Ez volt az ideológiai érv. Emögött persze ott állott, hogy egy

A szegedi polgárság és politikai elit lényegében a dualizmus megszűlése óta egyetemalapításra törekedett. A konszenzus és az áldozatvállalás eredménye volt, hogy a polgárok végül megtekinthették az alapító okiratot. (Fotó: a Móra Ferenc Múzeum történeti gyűjteményéből)

egyetem létesítése a város pozícióját erősítené, s ezt az erősítést a szegediek akarták. Sok szempontból okuk és joguk is volt erre, hiszen Szeged hagyományosan iskolaváros. A városnak ekkor van egy széles paraszti része és egy modern, európaias belvárosa, amelyben jelentős súlyt alkotnak a hivatalnokok és az értelmiségiek. Ennek a rétegnek az egyetem plusz megerősítést jelentett volna.

● **Mi volt a mindenkor városvezetés véleménye? A közélet ekkor sem volt mentes a politikai csatáktól.**

– Nyugodtan mondható, hogy a mindenkor politikai garnitúrában konszenzus volt afelől, hogy az egyetemet meg kell szerezni. Persze a kérvényezésnek megvoltak a maga külsőségei. Delegációkat vezettek, ese-

tenként akár több száz fős delegáció is beözönlött a miniszterhez és indokolták Szeged igazát. Ilyen nagy felhajtású szegedi egyetemszerzési akciót hetet ismerünk: 1879-ben, 1882-ben, 1893-ban, 1901-ben, 1905-ben, 1906-ban és 1911-ben.

● **Nem adták fel egykönnyen...**

– Ha például új minisztert neveztek ki, a város kipróbálta, hátha az új minisztert könnyebben meg lehet győzni. Vagy ha felröppent a hír, hogy talán mégis lesz új egyetem valahol, akkor szintén megindult az ügyködés. Ebben a szegedi politikai elit, a hivatalos városvezetés messzemenően egyetértett. Tehát ekkoriban sok minden megosztja a városi közéletet, de hogy egyetemet kell szerezni, az nem.

– Következett az első vi-

lágháború, a területi veszteségek, s persze a kolozsvári és a pozsonyi egyetemek elvesztése. Mikor merült fel újra az egyetemkérdés?

– A vesztés világháború végén Szeged saját helyzetbe került: az 1918-1919-es évekre lényegében francia ellenőrzés alatti városállammá vált. Hogy ez a helyzet hogyan oldódik fel, hol lesznek a határok, ki kerül hatalomra, milyen viszonyok lesznek, mindez 1919-ben még képleken volt. Jellemző viszont, hogy amint nyilvánvalóvá válik, hogy a kolozsvári egyetem nem marad meg magyar egyetemenként, a szegedi városvezetés már 1919 májusában „ringbe száll” érte. Ennek és a korábbi erőfeszítések következményeként hozza majd meg a magyar kormány az

A szegedi felsőoktatás teljes integrációjának átmeneti formájaként előreláthatólag jövő szeptemberben létrejön a város felsőoktatási intézményeit tömörítő Szegedi Felsőoktatási Szövetség. Az egyetemi integrációt előkészítő szövetség nyomában, amennyiben a pénzügyi remények nem hiúsulnak meg, esély van rá, hogy az ezredforduló környékén megalakulhat az egységes Szegedi Egyetem.

Amióta a rendszerváltás végbement, tudni lehet, hogy a hazai felsőoktatásnak át kell alakulnia. Ahhoz, hogy az új életet élő társadalom és a szabadon működő gazdaság igényeinek megfelelően, az új kihívásokhoz alkalmazkodó diplomarendszert, ehhez pedig új egyetemi szerkezetet kell kialakítani. Az előző rendszer merev felsőoktatási építményét a képzések jobb kombinációját nyújtó, ésszerűbben működő szerkezetűvé kell átalakítani, úgy hogy eközben össze ne dőljön az épület. Az átalakulás egyben új tanulási modelleket jelent majd a hallgatók számára. Kiszélesíti a hallgatói átjárhatóságot, és a kreditrendszernek nevezett

Az ezredfordulón ismét Szegedi Egyetem?

A „nagy pénzre” várva

pontrendszerrel, amelynek alapján a hallgató korábbi vizsgaeredményeit egy másik diploma megszerzéséhez felhasználhatja, megkönnyíti a tanulás közbeni pályaváltást. A diploma, amelyet a megújított egyetemi képzésben szerezni lehet, sokkal közelebb áll majd a piaci valósághoz, mit az eddigi, s ezzel megkönnyíti az elhelyezkedést is.

Az átalakuláshoz pénzre van szükség: jelentős külső támogatásra, amellyel át-szervezhető és mozgásba hozható a magyar felsőoktatás. A szükséges „nagy pénz” a kilencvenes évek eleje óta exlaktanya, pénzügyminiszteri ígéret és világbanki pályázat alakjában többször felkelt a láthatáron. Egy feltétel azonban mindig járt vele, bár ezzel a felsőoktatás vezetői is egyetértettek: az átalakítást az adott város felsőoktatási intézményeiben egyszerre, valamilyen egysített szervezeti formában kell végrehajtani.

Az integrációval egybekötött átalakulás anyagi fedezésére jelenleg komoly esélyt ígér egy pályázat,

A Dóm téri egyetemépület, az egykori egységes Szegedi Egyetem jelképe. Kéményseprők céhe a tér felavatásán 1930-ban. (Fotó: az Egyetemi Könyvtár gyűjteményéből)

amelynek keretében a Világbank mintegy 50 millió dollár hitelt helyezett kilátásba a magyar felsőoktatásnak, amihez a hazai költségvetésből 7 milliárd forint adódik még. Ezt a pénzt épületfejlesztési beruházásokra lehet

megkapni – amennyiben a nemzetközi pénzügyi szakemberei megfelelőnek ítélik az illető egyetemi egyesülés, integrációs fejlesztési tervét.

Szegeden az integrációnak jelenleg az 1991-ben

megalakított Szegedi Universitas Egyesülés ad keretet. Ez az egyesülés, bár az öthalmi laktanyára alapozott kezdeti campus elképzelése öt év múlva egy belvárosban megvalósítandó „Latin negyed” tervre cserélődött, be-

Panek Sándor